

voor u publiek en die het be-
het leven wel
denk er nooit
chen als ds P.

op een alinea
tvaardigt nog
van de zake-
verder niets
gen hoogstens
laarbij gelaten

P. suggereert,
ben ingegoten,
stelt me mee
untie aanspra-
onnoedig er-
och ds P.
November had
Dat was naar
Iemand tegen-
teut had. Om
in ds P. mee-

le weken aan-
ag had bezig
30 titels van
at dus, dat ik
dat er geen
om de syno-
hem expres

ssenaar, waar
e argumenten
se van Greij-
el behoorlijke
tuigen? Laat
P. Jongeling
noemen.

P. me daar-
had: zet die
niet-congres-

g om, terwijl
rd had, toen
oodanige ar-
gepompt. En
merking over
alen" niet in
sprake was.
visseling aan
waarschijnlijk
een heel les-
den criticus
nd dergelijke
k, oneerlijk,
efst niet van
B. H.

MIJN LEVEN

lijk als „or-
zin? En wilt
ardigen over
bly echtschei-
phouden: u
ut; mijn ka-
sme. En dan
seg niet, dat
eetje kwaad-
N er zoo iets
hier aan de
Zuidema zijn
le kerk-als-
it) onder-
chat. Ik zeg
maar even in

s Ik verband
te der wets-
ij tot in alle
ir resultaten
ich daarvan

rs. Dr. Zui-
een vereeni-
aandacht
is wel sterk
aannemen.
Daar komt
deelen, haar
s, met aan-
ir grondmo-
naar moeten
steen los-

an die wijs-
ame op het
k insti-

and behoeft
Zijlstra bij
en uit res-

sentiment en in een zekere „polémique partisane“
(vechten-met-de-handen) nu ineens die filosofie bij
den kop neemt, om toch maar Zuidema te lijf te kun-
nen gaan met het zeggen: u verwijt Zijlstra, dat hij
v a n d e r a i l s a f g e r a k t i s, maar meneer, u zelf
staat voor wat het kerkelijk vraagstuk betreft, niet
e e n s o p e e n p a a r r a i l s. Want wat ik nu
ga zeggen over het kerkinstituut volgens de filosofie
der wetsidee, dat heb ik al jaren en jaren geleden te
Kampen gezegd, vóór dat men den boel uit elkaar
joeg. Men kan het vinden in een druk verkocht colle-
geverslag, uit 1942, waarin ik de kerkelijke theoremen
van „De Heraut“ afwees (het blad had mij aangeval-
len, toen ik geen blad meer had, en toen hebben we
maar zóó geantwoord); ik heb toen meteen de wijsbe-
geerte der wetsidee op dit punt bestreden, hoewel ik
vond — wat ik nog vind — dat Hepp's critiek op haar
falkant mis was, en niet deugdelijk; waarom ik haar
op de toen in geding gebrachte punten gaarne verde-
digde tegen Kuyper-Hepp. Want niet wij joegen den
boel uit elkaar, maar dat deed de theologische zelf-
handhavingsdrift van de V.U., opgezweept door Kuy-
per, die Hepp liet schrijven (met de daaraan voor hem
verbonden gevaren), en die af en toe (inzake de En-
cyclopaedie) door Ridderbos geassisteerd werd.

Ik wil maar zeggen: wat ik nu zeg, is ouwe kost,
uit den tijd toen we nog allemaal doodkalm A.R. wa-
ren, en niet gelooven konden aan zoo iets als de later
toch geschiedte slechte 1944-affaire.

Nu neem ik als uitgangspunt het boek van ds Spier
over de wijsbegeerte der wetsidee. Pas verscheen het
in nieuwen druk. Ook in dezen nieuwen druk staan
daar nog ettelijke zinnen uit den eersten (van 1938)
onveranderd.

Zoo lezen we daar, dat de veelheid van kerkelijke
instituten niet alleen „geëisch“ wordt (geëischt!)
door verschil van taal, plaats, land, volk, maar ook
in het leven is geroepen door verschil
van belijdenis en opvatting inzake fundamente-
le leerstukken (215; 213).

De „institute n“ krijgen dus hier al een aar-
dige knauw: want stel eens, dat het verschil van taal
wordt opgeheven (allemaal de taal van den wereld-
president-antichrist straks spreken), en dat de wereld
geen grenzen meer kent, noch aparte soevereiniteiten
(we zijn druk op weg daarheen), dan blijkt de groote
vraag: krijgen we nu straks één wereld-insti-
tuut, en wel van de ééne belijdende kerkgemeen-
schap, die op één belijdenis, als basis, alle
plaatselijke kerken in één verband bijeenbrengt? Laat
ons zeggen: De Gereformeerde Kerken in de Veree-
nigde Staten van de Wereld (misschien niet „erkend“,
en dus geboycot, door den Federalen Minister van Ju-
stitie in deze Vereenigde-Staten-van-de-Wereld), en
moeten we daarnaar v e r l a n g e n? —, of behoe-
ven we niets over te houden, dan hier en daar een los-
staand instituutje? Vermoedelijk zegt Spier: we krij-
gen straks niet te jubelen vanwege het feit, dat ein-
delijk de ware kerken op de ware belijdenis het
Instituut van het Eéne Orthodoxe Kerkverband sticht-
ten in een hecht verband der Gereformeerde Kerken
over heel de wereld; en we behoeven daar ook niet naar
te verlangen. Want ds Spier blijft óók zeggen: de vele
institute n zijn in het leven geroepen (dat is nog
al wat!) door (!) v e r s c h i l van belijdenis en op-
vatting (ook) inzake FUNDAMENTEEL leerstuk-
ken. De ware kerken zullen dus niet eens behoeven te
proberen, op basis van de ware belijdenis te komen
tot een werkelijk Occumenische en werkelijk Gerefor-
meerde Synode. Want óók nog tegen den tijd, dat zoo
iets m é e n e n s zou k u n n e n worden (de perio-
de der wereldconcentratie, die echter meteen vervol-
gingsperiode worden zal) zal nog steeds, als Spier ge-
lijk heeft, het woord blijven staan, dat óók v e r-
s c h i l in fundamentele stukken de
„vader“ van kerkinstituten is geworden: polemisch pater
pantoon: de ruzie brengt toch iets moois voort: heele
kerkinstituten, meneer.

En dus is bij voorbaat het kerkinstituut als
werkelijk kerk-instituut gedevalueerd. De vraag toch,
hoe men het waardeeren moet, dat een groep van
mensen zich niet laat vergaderen op basis van
de ware belijdenis, doch zich laat v e s t r o o f-
en door het aanhangen eener valsche, die vraag is on-
bedoeld bij voorbaat afgedaan als minder belangrijk:
het is toch een kerk instituut, meneer? „Kerk“ krijgt
hier al de slappende betekenis van een samen-
scholing van mensen, die zeggen: ik zoek een uit-
laat voor mijn religieuze drang, en ik wil dat zoeken
aanknoopen aan den naam van den historischen Jezus,
of althans aan de aan dezen naam verbonden cultu-
rele en religieuze evoluties; en vraag me nu niet precies,
wat ik belijd, want al heb ik fundamentele verschil-
len met anderen: ik ben toch een kerkmensch, en mijn
gezelschap is kerk instituut. Het instituut ontvangt
hier zijn naam en diploma los van het element, dat toch
Schrift en belijdenis telkens naar voren schuiven als
van essentiële betekenis: het element van: zich la-
ten vergaderen IN EENIGHEID DES WAREN GE-
LOOFS.

Dat is één ding.
Een tweede schadepost is hierin gelegen, dat ds
Spier de kerk gaat zoeken in twee „dimen-
sies“.

Pas nu op. Als het woord „dimensies“ ergens
in de discussie wordt ingedragen, dan krijg je, om te

beginnen, beeldspraak (die doorgaans den boel be-
derft), en voorts: beeldspraak uit een gebied, waar
de doorsneemensch niets van snapt. De Roeper kan
soms, als het blad niet verder argumenteeren kan,
tegen degenen die het bestrijden wil, zuchten: die man
schrijft „latijn“ (vroeger zeiden sommigen: deden
ze het maar).

Ik zou het blad ook wel eens willen hooren zuchten:
menig scribent over de kerk spreekt „e i n s t e i n i-
a a n s c h“. Twee dimensies. Niet alleen in
de transcendentale tijdsdimensie van dit aardse le-
ven, maar ook in de (niet transcendentale, doch)
transcendente dimensie die boven den kosmischen tijd
uitgaat, ziet ds Spier — dus de wijsbegeerte der wets-
idee — de kerk.

Nu beteekent „transcendent“ (in deze
schema's): alles wat aan gene zijde van de kosmische
tijdsgrans „ligt“. Of: alles wat den kosmischen tijds-
duur „overschreden heeft“. Of: alles wat
den kosmischen tijdsduur „te boven gaat“. Dat zijn
dus in feite drie heel en nog eens h e e l a n d e r e di-
ngen: aan de andere zijde van een grens (neem aan dat
er heusch een grens is) LIGGEN; die grens eens of
eens vooral OVERSCHREDEN HEBBEN; en: de
grens te BOVEN GAAN. Drie totaal onderscheiden
zaken: maar alle drie zoomaar onder één woord sa-
mengevat.

Maar goed, nu is volgens deze wijsbegeerte ook
de mensch deels transcendent. Hij „overschrijdt“
(a) in één opzicht (b) de kosmische tijdsgrans (c),
namelijk in zijn „hart“ (d) het religieuze (e) con-
centratiepunt (f) van al zijn tijdelijke functies.

Begrijpen doe ik dit niet, en gelooven ook niet.

OPENBARING 12:10-12

(vertaling N.B.G.).

Nu is verschenen al Gods heil en kracht
en zijn. Gezalfde openbaart zijn macht;
want hij, die onze broeders heeft verklaagd,
die dag en nacht voor God hen heeft gedagd,
Gods koningschap heeft hem ten val gebracht.

Zij overwonnen om het dierbaar bloed*
van 't Lam, dat voor hun zonden heeft geboet,
om hun getuigen, dat Gods Woord verheft,
het leven was niet tot den dood hun lief,
hoe tegen hen de draak ook heeft gewoed. **

Verheugt u, heem'len en wie daarin woont.
Wee aard' en zee, nu Satan is onttroond
en nederdaald' in groote grimmigheid.
De duivel weest: hij heeft een kleinen tijd
tot aan dien dag, dat God zijn almacht toont.

A. v. B.

Melodie: Psalm 124.

* 1 Petr. 1:19.

** Hand. 4:25.

Maar als ik nu vraag: wat is dan trans-
cendentiaal? dan is het antwoord: alles wat,
zelf in den tijd besloten liggende, de tijdelijke werke-
lijkheid eerst mogelijk maakt. Dus niet de
concrete dingen zelf.

Keeren we nu met deze grondgedachten terug naar
de kerk, zooals mijn buurman en ik daar lid van zijn.
Is dat nu een concreet ding, ja of neen? Een concrete
vergadering, van concrete mensen? Kan ik nu met
vrucht proberen, van het „instituut“ der kerk een
hooglied te componeeren, gebonden aan
dit filosofisch denkmateriaal?
Lukt het U?

Mij niet.

Want ik krijg hier allemaal met onwezenlijkheden
te doen. Ik wou het hebben over een VERGADERING.
Maar ik word hier bezig gehouden met transcendentale
en transcendentale grootheden. Die er niet eens zijn of
nog niet zijn. Ik hoor b.v., dat de „onzichtbare“
kerk de kerk is in haar boventijde-
lijke religieuze volheid.

Maar dat ding is er nog niet. Die volheid óók
niet.

Ik hoor verder zeggen: die onzichtbare kerk, dat
is de kerk zooals zij bekend is bij God
in haar volledigheid.

Ja, wat is: bekend-zijn-bij God? God „kent“, stel,
dat de wereld nog zoo lang zal staan, God kent de
kleinkinderen van onze kleinkinderen. Maar ze zijn
er vast en zeker nog niet. Ze zijn dus ook nergens in
„vergaderd“. Ze moeten nog komen. Als men ons dus
de uitverkoren achter-achter-kleinkinderen van ons
wil laten rekenen bij een onzichtbare kerk, dan zeggen
we: pardon, u vergist u. Die kerk is er niet. Ze is
niet en daarom is ze ook niet onzichtbaar, want ze
valt niet onder het dilemma: zichtbaar—onzichtbaar.
Ze is een gedachtenconstructie. Een onzichtbare Ba-
tavianenstaat was er óók niet, toen er nog geen wereld
was.

Op een andere plaats noemt Spier die grootheid, die
hij kerk-naar-het-eerste-aspect (of: kerk-in-de-eerste-
dimensie) belofte te noemen: de kerk naar
haar boventijdelijken oorsprong.
Die „oorsprong“ heet elders bij hem de uitverkie-

OP EN OM 'T KERKPLEIN

Prof. Zuidema „als“ hoofd en dezelfde „als“ romp

„Kuyper heeft met zijn leer der Gemeene Gratie,
der Pluriformiteit der kerk en met zijn onderscheiding
tussen een zichtbare en een onzichtbare kerk en tus-
sen de kerk als instituut en als organisme, daarmede
volgens den heer Zijlstra bewerkt, dat het gezicht op
kerk en confessie kan worden verdonkerd. Want de
kerk als organisme bestaat z.i. niet. Blijft dus over
wat Kuyper de kerk als instituut noemde“.

Op deze vluchtig neergetikte volzinnen van de in-
middels als brochure verschenen artikelen van Pro-
fessor Zuidema in de Nw. Prov. Gron. Crt., op deze
volzinnen als „veld van onderzoek“ dan heeft K. S.
voor eenige weken reeds geoogst. Het zij mij geoor-
loofd een kleine nalezing te houden van — we zullen
maar zeggen — „geplukte aren“.

Vluchtig neergetikte volzinnen.

Want reeds door hun stijlgebrek verraden zij den
haast, waarmee Professor Zuidema ditmaal werkte.
Het „daarmede“ in den eersten volzin is een „stil-
widrige“ overtoolligheid. Dat verradt, dat Professor
Zuidema, die anders zoo knap en rustig analyseeren
kan (Occam, Kuyper, Bayle, Greijdanus, Sartre en
Heidegger) ditmaal wel aan het werk is getogen met
het lichtig gevoel, dat de te analyseeren stof minder
weerbaar is en het resultaat van zijn inspanning
slechts voor de krant was.

Maar daar nu niet van!

Iets anders boeide ons in zijn brochure, die we
haastig besteld hadden en waarvan we de lectuur niet
zonder vreeze begonnen. Omdat we Zijlstra's „Tenzij“
niet zonder belangstelling gelezen hadden en voor
Zuidema's critisch vermogen niet zonder respect wa-
ren.

Edoch.

Reeds dat spreken van „de kerk als instituut“ en
„de kerk als organisme“ kan ons maar matig bekoren.

Aangenomen toch, dat we aan de kerk onder meer
kunnen onderscheiden haar „instituut“ en haar „or-
ganisme“, dan blijft nog de vraag of we kunnen spre-
ken van de kerk als instituut en van de kerk als or-
ganisme.

Of we aan de kerk, die zeker geïnstitueerd moet zijn
een „instituut“ kunnen onderscheiden en „een orga-
nisme“ is voor ons nog lang niet zeker.

Maar gesteld al, dat het kan.....

Aan Professor Zuidema, aan den heer Zijlstra, aan
D. E. C. en aan alles, wat — om een term van de
universalistische Romantiek te gebruiken — „Men-
schenantlitz trägt“, kan ik onderscheiden een hoofd
en een romp.

Het is niet zinloos te spreken van het hoofd van
Professor Zuidema. Want een hoofd heeft hij. Ik heb
een van zijn hoorders eens hooren zeggen: „Daar zit
een kop op!“ En ik verzeker U, het is niet zinloos
van den romp van D. E. C. te spreken! Want dien
heeft hij. Maar of het nu zinvol is te spreken van
„Professor Zuidema als hoofd“ en — het zij ons ver-
gund — van „Professor Zuidema als romp“?

Maar gesteld al dat het kan.....

En gesteld, dat iemand tot mij, als ik sprak van
„Professor Zuidema als romp“ zou zeggen: „Maar
Professor Zuidema als romp bestaat niet!“..... hoe
zou Professor Zuidema het dan vinden als D. E. C.
zou antwoorden: „Welnu, dan blijft over: Professor
Zuidema als hoofd“?

D. E. C. vleit zich met de gedachte, dat D. E. C.,
indien het mocht gebeuren, dat hij nog ooit eens ten-
tamen Logica zou moeten afleggen bij Professor Zui-
dema, voor deze logica drie maanden oftewel onvol-
doende zou krijgen.

En als de Professor éven critisch nadacht, dan zou
het toch kunnen zijn, dat hij oordeelde, dat D. E. C.
sedulo en niet zonder vrucht de colleges gevolgd had.
„Met hoofd en leden“.

D. E. C.

zing. Maar de uitverkiezing is natuur-
lijk nergens de „oorsprong“ van. Als ik
besluit, van Kampen naar Zwolle te reizen, is dat
besluit-van-reizen niet de oorsprong van
de reis. Oorsprong is alleen de bewegende kracht,
waarvan de daad van de ten-uitvoer-legging van
het besluit resultaat is.

En zoo gaan we dan nog een poosje verder. We
hooren van een boventijdelijken oorsprong, die
echter geen oorsprong is. Van een boventijdelijken
wortel, (Christus), hooren we spreken, maar die
geen wortel is (het filosofische begrip heeft natuur-
lijk geen zier te maken met Openb. 5:5; 22:16). En
dan eindelijk hooren we óók gewagen van een boven-
tijdelijke vervulling. In de voleinding der eeuwen:
maar natuurlijk is dat in werkelijkheid vandaag geen
boventijdelijke vervulling, doch hoogstens een als
toekomstige vervulling-in-wording. Tot zoover ge-
komen, zuchten we: oef, ons hooglied-op-het-instituut-
der-kerk wil in deze omgeving nog niet lukken.

En let dan nog verder op. Ga na, hoe ds Spier ope-
reert met de kuyperiaansche onderscheiding van
„kerk als organisme“ en „kerk als
instituut“. Hij vindt deze onderscheiding
verhelderend; want ze geeft den grond aan, waarom